

Know your rights: jouw rechten bij contact met de politie

Jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties hebben vaak geen goede relatie met de politie. Jeugd(welzijns)werkers krijgen daarover regelmatig vragen en horen verontrustende verhalen. Hoe kunnen jeugd(welzijns)werkers een rol spelen in het verbeteren van die relatie zonder hun eigen vertrouwensband met jongeren op het spel te zetten? Hoe kunnen we samenwerken met de politie in het belang van de jongeren en hun rechten? Uit De Marge verzamelde vragen van jongeren en zocht naar antwoorden:

1. Je houding bij contact met politie

- Wees altijd kalm en beleefd
- Wees heel transparant: leg alles goed en duidelijk uit
- Stel veel vragen: “waarom word ik gecontroleerd?”
- Scheld niet uit. Het beledigen van de politie is een strafbaar feit: smaad

Wat bij provocatie?

- Blijf rustig
- Houd je handen naast je
- Raak hen nooit aan. Pleeg geen fysiek maar ook geen verbaal geweld.
- Film, maar ga niet ‘live’, dat is strafbaar. Film de interactie, benoem dit, en zeg dat het voor je eigen veiligheid is.
- Laat hen doen: hoe meer zij fout doen hoe meer ze zichzelf in de problemen werken
- Onthou de locatie, datum en tijdstip van het voorval

Vermoed je **foutief gedrag** van de politie? Dan kan je een klacht indienen (zie 8. Klacht indienen)

2. Identiteitscontroles

Vanaf de leeftijd van 15 jaar ben je wettelijk **verplicht** om je **identiteitskaart** op zak te hebben. Indien je deze niet bij je hebt, kan de politie je aanhouden om op het politiebureau je identiteit te verifiëren.

Let op: niet alleen je identiteitskaart is een geldig legitimatiebewijs, maar ook een bankpas of busabbonnement kunnen worden gebruikt om je identiteit te bewijzen. Echter, vanaf 15 jaar ben je verplicht om je identiteitskaart bij je te hebben, en kun je een boete krijgen als dit niet het geval is.

Het is **strafbaar** om een **valse naam** aan de politie te geven.

3. Controle door politie

Wanneer mag de politie een controle uitvoeren?

- Bij vermoeden dat je een crimineel feit gaat plegen. Bijvoorbeeld, als je 's nachts op pad bent met een koevoet vast
- Bij 'verdacht gedrag': dit is een vaag begrip, en kan op grond van heel wat dingen zijn
- Bij bepaalde omstandigheden, zoals de tijd en de plaats waar je aanwezig bent. Bijv. Rondhangen aan een auto

In principe kan de politie altijd een controle uitvoeren, ze beslissen ook zelf wie ze controleren. Wat niet mag, is aangeven dat het gaat om een 'routinecontrole'. Dit is niet wettelijk verantwoordbaar. Als er een 'bevel van de burgemeester' is, dan mogen ze ook mensen fouilleren.

De politie is **niet verplicht** om een reden voor een controle te geven.

“Drie keer op dezelfde avond gecontroleerd worden, is dat wettelijk?”
Nee, dat is niet wettelijk. Dit kan een grond voor een klacht zijn.

4. Fouillering

Een veiligheidsfouillering is een fouillering uitgevoerd door de bestuurlijke politie, **bestuurlijke fouillering**, waarbij elke opsporingsambtenaar iemand kan fouilleren om te controleren of die persoon geen wapen of ander gevaarlijk voorwerp bij zich draagt of vervoert.

Een fouillering kan ook een **gerechtelijke fouillering** zijn: een gerechtelijke fouillering heeft tot doel overtuigingsstukken of bewijsmateriaal met betrekking tot een bepaald vooraf bekend misdrijf, of een ernstig vermoeden daarvan, op te sporen en in dat geval in beslag te nemen. Dit wordt soms ook een naaktfouillering genoemd.

Fouillering kan beginnen bij bestuurlijk en dan overgaan tot gerechtelijk bij een zwaar vermoeden van bezit. Een naaktfouillering mag enkel plaatsvinden op het politiebureau of in een speciale bus, en niet zomaar op straat.

Voor bestuurlijk fouilleren geldt geen leeftijdsbeperking. Alles wat valt onder het doorzoeken van eigendommen wordt beschouwd als fouilleren, inclusief bijvoorbeeld het openen van een tas.

“Mag politie minderjarigen naakt fouilleren, zomaar, op een parking?”
Nee. Dit is illegaal. Naaktfouilleren kan enkel in zware omstandigheden en enkel op politiebureau of in een speciale bus.

5. Een aanhouding

Wanneer mag de politie je aanhouden?

- Wanneer je daadwerkelijk iets strafbaar hebt gedaan
- Zeer uitzonderlijk, indien ze vermoeden dat je iets strafbaar gaat doen

Bestuurlijke aanhouding: maximaal 12 uur

Gerechtelijke aanhouding: maximaal 48 uur. Na 48 uur aanhouding moet je voor de onderzoeksrechter verschijnen.

“Kan politie mij zomaar meenemen van school?”

Ja, jongeren kunnen ook op school worden aangehouden.

Wat zijn jouw **rechten** bij een aanhouding?

- Recht op informatie
- Recht op voedsel en water
- Recht op gebruik van het toilet
- Recht op medische bijstand
- Recht op een advocaat. De politie is verplicht om dit aan een minderjarige uit te leggen.

6. Verhoor

Je kan verhoord worden als:

- Getuige
- Verdachte

Getuigen kan worden bijgestaan door een advocaat en worden geacht de waarheid te zeggen. Als getuige heb je geen zwijgrecht.

Verdachten hebben recht op een advocaat. Als minderjarige ben je zelfs **verplicht** om een advocaat te hebben. Is er geen advocaat aanwezig tijdens je verhoor als minderjarige? Dan kan je verhoor niet gebruikt worden, zelfs bij een mogelijke bekentenis. Daarnaast heeft een verdachte ook recht op een consultatie voor en tijdens een verhoor. Als verdachte heb je zwijgrecht.

Er zijn verschillende categorieën van getuigen en verdachten:

Categorie 1: Getuige. Ze verdenken je niet van een misdrijf.

Categorie 2: Verdacht van misdrijf zonder gevangenisstraf.

Categorie 3: Verdacht van misdrijf met gevangenisstraf.

Categorie 4: Verdacht van misdrijf met aanhouding.

Wat zijn jouw rechten bij een verhoor?

- Recht op een verklaring van je rechten

- Recht op beknopte informatie
- Recht op een tolk
- Recht tegen incriminatie
- Recht op een kopie van het verhoor*

*Soms geven ze je niet meteen een kopie van een verhoor, zodat deze niet kan worden vergeleken met mogelijke andere betrokkenen. Maar de politie moet deze later wel afleveren.

Onthoud: **de politie dient u**. Zij moeten schrijven wat jij zegt, ook al zetten zij een bepaalde druk. **Lees het verslag zeker na!**

“Als ze mij filmen zonder dat ik dat weet, mag dat?”

De politie mag **illegaal** filmen en mag dat gebruiken, ook in een rechtzaak.

7. Huiszoeking

Er zijn twee aanleidingen voor een huiszoeking:

- Op heterdaad: bij aanhouding kan de politie snel naar je huis gaan om een huiszoeking te doen
- Op bevel: de politie moet dit bevel kunnen aantonen alvorens ze een huiszoeking uitvoeren.

“Als er schade is aan mijn gerief door een huiszoeking, moeten zij die schade dan vergoeden?”

Nee.

8. Klacht indienen

Klacht indienen kan op de volgende manieren:

- Via de politie van je stad of gemeente. Dit kan meestal online.
- Via Comité P. Deze instelling is verantwoordelijk voor het externe toezicht op de politiediensten. Zij controleren of de politie binnen hun bevoegdheden blijft.

Het is het beste om **videomateriaal** te hebben wanneer je een klacht gaat indienen.

Hoewel een klacht niet altijd resulteert in actie, kan de betrokken agent soms beter beginnen handelen vanwege mogelijke gevolgen voor hun carrière. Helaas is een andere mogelijke uitkomst dat ze je na een klacht mogelijk meer gaan viseren

Wat bij **etnische profilering**?

- Klacht indienen samen met anderen die hier slachtoffer van zijn geworden
- Film de situatie en leg goed uit wat er aan de hand is: wat is er gebeurd? Waar en wanneer vond dit plaats? Enzovoort.

9. Extra informatie op basis van vragen van jongeren

“Moet politie zich identificeren?”

- Ja! (als de tijd en de plaats het toelaten, afhankelijk van de situatie)
- Agenten in burger moeten dit ook doen, maar opnieuw: als de tijd en plaats het toelaten

“Mag ik politie filmen?”

Ja, maar je mag het niet herkenbaar posten:

- Op openbare plaatsen
- Herkenbaar publiceren
- In het algemeen belang

Let op: er is een kans dat ze je gsm in beslag nemen of afnemen.

Boetes op het publiceren van de beelden lopen op tot 125.000 euro indien er iemand herkenbaar is. Nummerplaten van politiewagens mogen wel gepubliceerd worden.

“Mag de politie binnengaan in het jeugdhuis?”

Ja. De politie mag binnen in elk publiek toegankelijk gebouw.

Een jeugdhuis is een privaat niet-gesloten gebouw (publiek karakter) dus dit mag.

Dit mag niet indien een jeugdhuis “enkel voor leden” is en er een toegangskaart nodig is om het jeugdhuis te betreden. Dan is het niet langer ‘publiek toegankelijk’.